

שם הקורסים	משפט חוקתי		
מס' הקורס	99-204-01		
שם המרצה	ד"ר איתי בר-סימן טוב		
שנה, סמסטר, מועד	תשפ"ב	סמסטר ב'	מועד ב'
משך הבחינה	שעתיים		
מגבלת מילים	נא לשים לב למגבלת המילים. אין לחרוג ממגבלת המילים.		
חומר עזר; מותר / אסור / נספחים	המבחן בחומר פתוח. מותר להשתמש בכל חומר עזר שהודפס מראש וכן מותר להשתמש בדפי טיוטה. למען הסר ספק, אין להשתמש בחומרים שלא הוכנו והודפסו על ידך מראש.		
הנחיות נוספות	את המבחן יש לפתור לבד ובאופן עצמאי לחלוטין. אין ליצור קשר עם אחרים/ות בזמן המבחן. אנא קראו את השאלות וחשבו עליהן לפני שאתם/ן מתחילים/ות לכתוב את התשובה. הקפידו להפריד עיקר מטפל ולכתוב לעניין. נא לנמק את התשובות, תוך הסתמכות על חומרי הקריאה והטיעונים שנלמדו בשיעור.		

שאלה 1: 100% (עד 2,000 מילים)

הניחו שהכנסת חוקקה את חוק אבעבועות הקוף, התשפ"ב-2022, המורה:

חובת חיסון

1 כל אדם השוהה בישראל למשך כל שהות שהיא, חייב להיות מחוסן מפני אבעבועות הקוף. המפר הוראה זו, דינו עד 7 שנות מאסר.

חובת ענידת תליון בריאות

2 כל אדם השוהה בישראל למשך כל שהות שהיא, חייב לרכוש ולענוד בכל עת תליון בריאות. המפר הוראה זו, דינו קנס של 2,000 ₪. בחוק זה: "תליון בריאות": תליון בצורת קוף שיעוצב על ידי האמן בנצי מילנו, ויימכר לציבור במחיר של 100 ₪ לאדם.

בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר שמטרתו של חוק זה היא להבטיח את בריאות הציבור מפני מחלה קשה ומסוכנת ביותר, הגורמת לבני אדם להיפך לקופים רצחניים. עוד הוסבר כי כדי להתמודד עם סכנה בריאותית כה חמורה אין די בשיטות קונבנציונליות כמו חיסונים, אלא יש צורך גם בכוחה של הפסיכולוגיה החיובית, שלפיה אם כולם יראו את דמות הקוף החמוד בתליון הם יחשבו מחשבות חיוביות ולא יהפכו לקופים רצחניים.

לפי דיווחים שדלפו בתקשורת, הצעת החוק ודברי ההסבר שלה נכתבו למרות התנגדות נחרצת של כל גורמי המקצוע במשרד הבריאות. נטען כי ראשת שירותי בריאות הציבור הבהירה לשרת הבריאות כי מדובר במחלה קלה ביותר הדומה לאבעבועות רוח, אשר גורמת לכל היותר לחום, כאבי ראש, כאבי שרירים, עייפות ופריחה, ולרוב חולפת מעצמה ללא טיפול. עמדת משרד הבריאות הייתה כי אין שום צורך לחסן את הציבור כנגדה. כמו כן, הבהירו מומחי משרד הבריאות כי אין כל בסיס מדעי או רפואי להנחה שתליון יכול לשמור על הבריאות. שמועות נוספות טענו כי שרת הבריאות, טוני מילנו, מעוניינת בחוק כדי להבטיח פרנסה לבנה, האומן הכושל בנצי מילנו. שרת הבריאות דחתה בתוקף את הטענות והדגישה שקראה על המחלה בהרבה אתרי אינטרנט, שמאששים את הקביעות בדברי ההסבר לחוק, ושהיא עושה הכל אך ורק למען בריאות הציבור.

כשהגיעה הצעת החוק לדיון בוועדת הבריאות בכנסת, אסרה שרת הבריאות על גורמי המקצוע ממשרדה להופיע בוועדה או לבקר בפומבי את הצעת החוק. יו"ר ועדת הבריאות, חה"כ סלעית עידן, דחתה גם בקשה של איגוד רופאי בריאות הציבור להופיע בפני הוועדה ולתמוך בטענות גורמי המקצוע במשרד הבריאות כנגד החוק. כן דחתה יו"ר הוועדה בקשות לדבר בפני הוועדה מאת גורמי דת, שטענו שענידת פסל מנוגדת לדתם, וכן בקשות מאת איגוד מבקרי האמנות שטענו שהתליון כל כך מכוער שהוא מכאיב לעין ומהווה עלבון לחוש האסתטיקה. בעת הדיון חברי כנסת מהאופוזיציה ביקשו לשאול שאלות ולשמע את עמדת כלל הגורמים – הן גורמי מקצוע והן מומחי אקדמיה ומגזר שלישי. אולם יו"ר הוועדה סירבה לכך. היא הסבירה כי "מה שחשוב לי זה שחברי הכנסת, שהם מייצגי העם, יבינו מה כתוב בהצעת החוק. אצלנו לא ידברו אף פקיד או אקדמאי מתנשא. רק נבחרי הציבור צריכים לקבוע. חוץ מזה, כולנו אוהבים את שרת הבריאות וסומכים עליה". יו"ר הוועדה יודאה שחברי הכנסת קראו את נוסח הצעת החוק ואת דברי ההסבר שלה והבינו את הכתוב, ומיד לאחר מכן, ללא דיון נוסף, היא עברה להצבעה על שני סעיפי החוק, שזכו לרוב של חברי הוועדה. הצעת החוק עברה ברוב גם בשלוש הקריאות במליאה.

למחרת קבלתו של החוק בקריאה שלישית ועוד לפני כניסתו לתוקף, עתרה לבג"ץ עמותת "רבנים ואמנים למען ישראל שפויה" כנגד החוק. דונו בכל הטענות הרלוונטיות שיוכלו להעלות שני הצדדים.

עמותת "רבנים ואמנים למען ישראל שפויה" (להלן: העותרת) עותרת כנגד כנסת ישראל (להלן: המשיבה) כנגד חוק אבעבועות הקוף. לבג"ץ סמכות שיפוטית לדון (ס' 15, 15ג', 15ד' לח"י השפיטה) בסוגיה זו. עפ"י הפסיקה (המזרחי) לביהמ"ש הזכות לבטל חוקים אם הם סותרים ח"י. ביקורת שיפוטית כוללת הן ביקורת סובסטנטיבית והן ביקורת על הליך החקיקה. אבחן את שתייהן בזו אחר זו.

עילות סף- דרישות שהעתירה צריכה לעמוד בהן ע"מ להיכנס בשערי ביהמ"ש.

זכות עמידה- למי הזכות לעתור?

המדינה תטען שעפ"י הגישה המסורתית לעמותה אין אינטרס אישי ישיר וממשי. העותרת תטען שעפ"י דעת הרוב של **שמגר באלוני**, ביהמ"ש יפתח את דלתו גם בפני מי שאינו בעל אינטרס שכזה במידה ומדובר בעניין בעל אופי ציבורי מהותי- במקרה דנן מדובר בפגיעה עמוקה בנתח נכבד מהציבור עליו מוטלות הסנקציות. המדינה תטען שישנם עותרים פוטנציאליים אחרים שנפגעו לכאורה ולכן לעותרים אין זכות עמידה (**החריג של פרוקציה, לירן**)- החוק חל על כל האזרחים, לכן גם לפי הגישה המרחיבה של **שמגר באלוני** אין לעותרים זכות עמידה. העותרים יטענו שמתקיים החריג ל**חריג (פרוקציה, לירן)** ושנושא העתירה הוא בעל חשיבות חוקתית מהמעלה הראשונה המתפרש מעבר לחקיקת החוק הספציפי ועל כן יש להכיר בזכות העמידה לשהם (גם אם יש עותר בעל אינטרס ישיר וממשי יותר בנמצא)- כאמור הפגיעה כאן גורפת ונרחבת ומטילה סנקציה לא פרופורציונלית, היא בליבת הדמוקרטיה ונוגעת לזכויות אדם הבסיסיות ביותר. המדינה תטען כי במקרה דנן אין למקרה אופי חוקתי מובהק (**אלון, אלוני**).

שפיטות- האם אפשר לדון בנושא זה בביהמ"ש?

בקצרה- העותרים יטענו שעפ"י ההלכה היום (**ברק ברסלר**) הכל שפטי נורמטיבית (לביהמ"ש הכלים לדון בכל) וכי יש לבחון את שאלת השפיטות המוסדית בעיקר במקרים הנוגעים לאמון הציבור- כאן אין בעיה של אמון הציבור כי לא מדובר במהלך הנוגע ליחסי חוץ, יחסים ביטחוניים וכו'.. עוד יטענו כי התערבות עשויה להגביר דווקא את האמון. המדינה תטען שלא ראוי שביהמ"ש יכריע בסוגיה זו (**אלון, זרזבסקי**)

בשלות

המדינה תטען שהעתירה איננה בשלה להכרעה ושלביהמ"ש שיקו"ד נרחב בקביעה מתי לדחות עתירה על הסף בעילה זו. ביהמ"ש ייטה לא לדון בחוקתיות של חוק לפני שהוא מיושם בפועל (**בוגרי התיכון הערבי, שוק ההון**)- במקרה דנן העותרת עתרה לבג"ץ רק יום לאחר שהחוק התקבל. מנגד, יטענו העותרים (**המרכז האקדמי**) כי אם הזכות הנפגעת עומדת בלב המשטר הדמוקרטי- גם אם יש אי ודאות בנוגע לתשתית העובדתית, העתירה יכולה להבשיל- ארחיב בהמשך על הפגיעה הנרחבת בזכויות אבל ביניהן גם חופש הביטוי, הזכות לאוטונומיה, שוויון- יש כאן זכויות מרכזיות במארג החיים הדמוקרטי. **בבג"ץ סבח** גרוניס (ההלכה) התווה **מבחן דו-שלבי לבחינת בשלות: בשלב ה-בוחן ביהמ"ש** אם העתירה מעוררת בעיקרה שאלה משפטיות ולא שאלה עובדתיות (בירורה לא תלוי בקיומן של עובדות מסוימות). המדינה תטען שכיוון שהעותרים עתרו יום אחד לאחר קבלת החוק- הוא טרם יושם, יש מרחב תמרון רחב לרשות המבצעת, לא בה **שלב ה-א** ב**מבחן** אם הזכות הנפגעת היא זכות חוקתית או זכות חוקתית של חוק רק **מלבד** בו הוא נתבע בפועל על וכיצד (**איגוד הנאמנים, בוגרי התיכון הערבי**) ככלל ראוי כי בעל דין יתקוף חוקיותו של חוק רק **מלבד** בו הוא נתבע בפועל על הפרתו. כאן, יתכן והמדינה תאכופ את הסנקציה באופן רופף ושלא באמת יוטלו העונשים. העותרת תטען שהרציונל שהוצג לעיל חל על מקרים בהם יש עמימות סביב מידת ההשפעה של החוק ובמקרים ששהשפעה צפויה ניתן לקבל עתירה ע"א היעדר הבשלות- כאן ברור מה מורה החוק לעשות ומה היקף הסנקציה- קנס גורף ומאסר של 7 שנים. **בשלב ה-א** אם אין תשתית עובדתית מספקת- בודקים אם יש אינטרס ציבורי כלשהו המצדיק את העתירה- כאן יש חשש מאפקט מצנן, אנשים יפחדו להסתובב ועלולה להיווצר בשטח פגיעה בלתי הפיכה. כמו כן, עדיף מוקדם ממאוחר- התוצאות יהיו בלתי הפיכות שכן בסוף אנשים ישבו בכלא כשכל מה שעשו- להגן על גופם. גם לפי **ג'ובראן (מיטוט, סבח)** אם יש חשש שההמתנה תפגע בזכויות הפרט של העותרים-ניתן להתייחס לעתירה כבשלה. [בשלות חלקית (הנדל)- לא רלוונטי]

במידה וביהמ"ש יקבע שהמקרה עומד בעילות הסף, הוא ימשיך לנתח את הפגיעה (נניח שהעתירה עומדת)

העותרים יטענו כי מדובר בפגיעה בחוקי יסוד ולא בשינוי כי הנורמה החוקתית כולה לא השתנתה וחלה פגיעה ספציפית במקרה של מחלת אבעבועות הקוף- נעבור לדון בביקורת שיפוטית לפי **תרת 3 השלבים (ברק, המזרחי)**, נתייחס מעתה לחוק כ"חוק פוגע". [ראוי לציין כי לא חל על החוק ס' שימור דינים כי הוא נחקק בשנת 2022]:

שלב א'- שאלת הפגיעה

האם קיימת זכות? העותרים יטענו שהחוק פוגע בזכויות החוקתיות הבאות: **שוויון, אוטונומיה, חופש ביטוי**- זכויות נגזרות (דיון בהמשך), **חופש דת** (מגילת העצמאות).

האם הזכות מעוגנת בח"י? **שוויון**: עפ"י גישת הביניים המרחיבה של ברק (**התנועה לאיכות השלטון- חוק טל**) הזכות לשוויון איננה מעוגנת במפורש בח"י אך הוכרה בפסיקה כנגזרת מכבוד האדם. כאשר ניתן להצביע על קשר ענייני והדוק לכבוה"א באחד ממובניו- א) האדם כתכלית ולא כאמצעי. ב) השפלה וביזוי (גם לפי הגישה המצמצמת של **דורנר באליס מילר**)- במקרה דנן תהיה הבחנה בין אותם אנשים מחוסנים ללא מחוסנים, עד כדי מצב בו הלא מחוסנים ישבו בכלא [בדומה לבג"ץ **כספין**]. ג) אוטונומיה- המדינה כופה עלן הפרט כך שהוא לא יכול להחליט על מעשיו ולפעול בהתאם לאותן החלטות. **אוטונומיה**: הוכרה בפסיקה כנגזרת מכבוה"א המכילה את הפגיעה באוטונומיה של הפרט (דעקה, פרשת חוק טל). בתוכה נכלל **היכולת** הפרט לגבש את אישיותו באופן חופשי ולבחור בדרכים להגשמת שאיפותיו. **חופש ביטוי**: העותרים יטענו כי זו זכות נגזרת מכבוה"א- וכי מדובר בפגיעה המביאה אותם לידי השפלה וביזוי (דורנר, אליס מילר). קל וחומר אם מרחיבים את גזירת הזכויות הבלתי מנויות לשיטתו של ברק (כאמור בשוויון). **חופש דת**: הזכות מעוגנת במגילת **העצמאות**.

מה היקף הזכות? **שוויון**: המדינה תטען כי תכלית הדומיננטית שעולה מהחוק היא **ש(4)** מהותי (התקבלה בפסיקה, **גרוניס בנטמן**)- שכן מדובר ביחס שונה לשונים- מי שמחוסן דינו X ומי שלא מחוסן דינו Y. העותרים יטענו כי מדובר בפגיעה בשוויון

החוקתי- ונוצרת כאן אפליה פסולה. מנגד, תטען המדינה כי מתרחשת פגיעה בשוויון המנהלי וכיול מבחן השוני הרלוונטי שמצדיק אבחנה מותרת של הרשות המנהלית בין קבוצות בחברה (סולברג, כספי) - כאן השוני רלוונטי לתכלית שכן התכלית כאמור היא מיגור המגפה ושמירה על בריאות הציבור ולכן רק מתבקש שהתבחין יהיה מי שמחוסן ומוגן מפני אותה מגפה, אל מול מי שלא. **אוטונומיה**: ברק בעדאלה פוסק כי היקף הזכויות הבלתי מנויות הוא רחב ושניתן לאזן בין הזכויות והאינטרסים מאוחר יותר. חשין טוען שראוי לצמצם את היקף זכויות אלו ולאזן כבר בשלב ה-1 של תורת שלושת השלבים. **חופש ביטוי**: דיון כמו אוטונומיה. בנוסף, חופש ביטוי גובר על הכל "משתרע על כל ביטוי" - בפסיקה מרחיבים מאד את היקף הזכות לחופש ביטוי (אילנה דיין, ריבלין). **חופש דת**: העותרים יטענו כי היקף הזכות נרחב שכן היא מבוססת על ערכי הבסיס של מדינת ישראל כיהודית ודמוקרטית.

מה הפגיעה בזכות? שוויון: העותרים יטענו כי התרחשה פגיעה בזכותם לשוויון. המדינה תטען כי לא מתרחשת פגיעה משמעותית מכיוון שעומדת לנפגעים חלופות אחרות שיכולות להפחית את עוצמת הפגיעה - פשוט מאד ללכת להתחסן (כמו בפס"ד כספי). העותרים יטענו שבניגוד לפס"ד כספי, כאן כל הגורמים הרפואיים המקצועיים אומרים כי החיסון אינו נחוץ למיגור המגפה כלל וכי הסנקציה במקרה דנן חמורה בהרבה ממגבלות "התו הירוק" שהיו נושא העתירה בכספי. **אוטונומיה**: העותרים יטענו כי במקרה דנן עצם החובה להתחסן (ס' 1) ועצם החובה לענוד את השרשרת (ס' 2) פוגעת בזכות זו שלהם להתנהל כרצונם ולגבש את אישיותם כרצונם ללא כפייה מהמדינה. **חופש ביטוי**: העותרים יטענו כי כאן, עצם החובה ללכת עם השרשרת שלא משקפת את טעמם פוגעת בזכותם להתבטא, לחופש ביטוי יכולים להיות היבטים חיוביים ושליליים ולכן למדינה אסור לפגוע בזכות(מטה הרוב). **חופש דת**: הפגיעה בזכות זו משמעותית שכן ענידת תליון הקוף עומדת בסתירה לאיסור משמעותי **2** היהודית.

ראוי לציין גם את הזכות לקניין (ס' 3 לח"כ כבוה"א) שנפגעת במקרה דנן בנוסף לכל שאר הזכויות. בנוסף לחובת ענידת התליון, המדינה מוסיפה גם חובת רכישה - ב-100 ש"ח לאחד. המדינה טוענת כי מדובר בפגיעה מינימלית כי 100 ש"ח זה לא סכום גבוה. העותרים יטענו כי הסכום לא רלוונטי וכי היקף הזכות לקניין גדול, המדינה צריכה לשמור על זכותם לקניין של אזרחיה, קל וחומר לא לפגוע בה.

המדינה טוענת שהעותרים צריכים להביא תשתית עובדתית מספקת כדי להוכיח פגיעה (מחויבות לשלום).

שלב א' - חוקתיות הפגיעה (פסקת ההגבלה)

רכיבי פס' ההגבלה (ס' 8 חו"כ כבוה"א, ס' 4 ח"כ חופש העיסוק) מתווים את האיזון בין הזכויות החוקתיות לאינטרסים המתנגשים. השימוש בפסקה מאפשר פגיעה בזכויות בהתאם לתנאיה. תנאים מצטברים:

1) בחוק או לפי חוק או מכוח הסמכה מפורשת בו - במקרה **5** נדובר בחקיקה שעברה בכנסת. המדינה טוענת כי החוק עומד בדרישות הפורמליות (3 קריאות, דיון, הופעה ברשומות) **1** והעילות: פומביות, נגישות, כלליות, חוסר עמימות, היעדר שרירותיות (ביניש, מפקד לאומי).

2) הלימת ערכיה של מ"ה-העותרים יטענו כי החוק פוגע בערכי המדינה כדמוקרטית ולכן איננו **5** עומד בדרישת פסקת ההגבלה ויש לבטלו (לוי במיעוט, גלאון). המדינה טוענת שביהמ"ש לא ביטל מעולם חוק בשל רכיב זה **1** והניח שהחוק עומד בדרישת תנאי זה.

3) נועד לתכלית ראויה - המדינה טוענת שתכלית החוק (של 2 הסעיפים) הדומיננטית כאן היא שמירה על בריאות הציבור (בן-מאיר). תכלית זו ראויה ע"א שהחוק פוגע לכאורה בזכויות, מכיוון שהיא נועדה לקדם מטרות **10** חברתיות וחברתיות חשובות (אדם) - בריאות הציבור היא מטרה נעלה וחשובה, וללא הקפדה על כך - לא תהיה הזדמנות לאזרחים להגשים את זכויותיהם. מנגד העותרים יטענו שהחוק לא עומד במבחן זה שכן לחוק תכליות סמויות אחרות - ניסוי על האזרחים, יצירת תקדימים בפני מדינות אחרות - והן לא ראויות שכן משתמשות באדם כאמצעי ולא כתכלית.

4) במידה שאינה עולה על הנדרש - ביהמ"ש פיתח 3 מבחנים מצטברים: **א. מבחן ההתאמה** - האם האמצעי הנבחר מתאים לקידום המטרה **6** המדינה טוענת שכן (ברק בעדאלה) וכי עפ"י השכל הישר מתקיים קשר רציונלי בין המטרה לאמצעי הפוגעני - האמצעי כאן לא שרירותי, דרישת חיסון (ס' 1) ונשיאת תגים עם קופים חמודים (ס' 2) - מבוססים על מקרים רציונליים ויכולים לעזור לעם להתגבר על המגפה הרצחנית. כמו כן לא נדרשת התאמה מוחלטת, כל עוד יש סיכוי ממשי שאינו תיאורטי לכך שהאמצעי מתאים להשגת המטרה (עדאלה, חסן). העותרים יטענו כי האמצעי שנבחר איננו מתאים להשגת המטרה **10** פער בין מידת ההשפעה המתוכננת לזו הצפויה - לטענתם, מחשבה חיובית היא לא זו שתעזור להתמודד עם "המגפה הרצחנית" כביכול, לא כל שכן - כלל לא מדובר במגפה רצחנית - וזה מבוסס על דעותיהם של גדולי מומחי הבריאות. **ב. מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה** - האם האמצעי שנבחר אינו פוגע בזכות מעבר לנדרש להשגת התכלית הראויה? (עדאלה, חסן). המדינה טוענת שמבין כל האמצעים שמשגים המטרה באותה מידת אפקטיביות - בחרה את האמצעי הכי פחות פוגעני - יכלה להוסיף גם חובת בידוד ואיסור תנועה (ס' 1), יכלה להוסיף ציפ מיקום על גבי התגים ובכך לדעת היכן נמצאים כל האנשים. העותרים יטענו כי יש אמצעי פחות פוגעני - הסברה לציבור, חיסונים וולנטרים, המוצה לענידת התג ולא חובה ועוד. כמו כן מדובר באיסור גורף שנתפס כלא מידתי - לרוב ניתן להגשים את התכלית באמצעים פחות פוגעניים, כאמור. **ג. מבחן תועלת מול נזק** - מבחן ערכי העולה בחשיבותו על הקודמים כי הוא בוחן באופן צר את הפגיעה. המדינה טוענת שקיים יחס ראוי בין האמצעי למטרה, התועלת שתצמח לציבור לעומת הנזק לפרט בהפעלת האמצעי, גבוהה באופן משמעותי (לאותם אנשים דרכים אחרות למימוש הזכות, בדומה ל**בג"ץ כספי** כאמור). מנגד, העותרים יטענו שהזכות היסודית נפגעת בהיקף נרחב, ולכן הנזק איננו מידתי. יש צורך בתועלת "כבדה" יותר שתצדיק פגיעה זו - נניח אם המגפה הייתה באמת מהווה סיכון. לחילופין, העותרים יציעו את אותם אמצעים חלופיים כדלעיל, להם **10** אולי תועלת חלקית אך הם יפגעו משמעותית פחות בזכות (עדאלה, חסן, בית סוריק).

במבחנים הסובסטנטיביים, נראה כי החוק לא עומד. שכן הוא כולל איסורים גורפים וסנקציות פליליות מאד קשות, כשמנגד לא נראה שעומד סיכון כה משמעותי.

ביקורת שיפוטית על הליך החקיקה

בעבר ביהמ"ש לא נטה לבקר את הליך החקיקה אך **בבג"ץ נמרודי** ברק קבע כי אפשר להעביר ביקורת על ההליך אם מדובר ב"פגם היורד לשורש ההליך השלטוני". **בבג"ץ מגדלי העופות** בייניש קבעה כי ביטול חוק יהיה כאשר יש פגיעה קשה וניכרת

באחד מ-4 העקרונות של הליך החקיקה:1.הכרעת הרוב 2.שוויון פורמלי 3.פומביות 4.השתתפות. במקרה דנן יטענו העותרים כי נפל פגם משמעותי בקיום העקרון ה-4-השתתפות- לכל ח"כ זכות להיות מעורב בהליך ולקבל עליו הסבר מינימלי- במקרה דנן, שרת הבריאות שללה לחלוטין את האפשרות לקבל הסבר מינימלי מגורמי המקצוע הרפואיים (הן החיצוניים והן הפנימיים). המדינה טוען כי השרה וידאה טרם ההצבעה כי כולם הבינו ²⁷מה מדובר. העותרים יטענו כי עפ"י הלכת **קוונטינסקי** נדרשת האפשרות לגיבוש עמדה- דיון מינימלי וראוי-1.משך הדיון ביחס למורכבותו והשלכותיו של החוק 2.השפעת הדיון בוועדה על נוסח ותוכן החוק 3.תשתית עובדתית נדרשת להבנה 4.פרק זמן מעת העברת תוכן הצעת החוק עד לדיון. העותרים יטענו שבמקרה דנן השרה העבירה את ההצעה להצבעה באופן מידי ושהיא כלל לא הביאה תשתית עובדתית נדרשת- כאמור.

המדינה טוען שבפועל ביהמ"ש לא נוטה להשתמש בהרחבה זו של הביקורת על הליך החקיקה וכי ע"א שהוגשו עתירות בעבר, הוא דחה את כולם (חוץ מקוונטינסקי). קל וחומר כאשר מדובר בביקורת על הליך החקיקה (**ברק, שריד**)

העותרים יטענו שבמקרה דנן מדובר במקרה של ניגוד עניינים מובנה ומובהק- מעצב התליונים הוא בנה של השרה והוא שריו במצב כלכלי גרוע. ובמקרים אלה ביהמ"ש נוטה להתערב יותר. (חשין **בתנועה לאיכות השלטון נ' ועדת הכנסת**)

נראה כי לא מדובר כאן בביקורת על סדר עבודת הכנסת, מעבר על ס' כלשהו בתקנון הכנסת, או בהליך מעין שיפוטי. ולכן לדעתי בשל מגמת הפסיקה לא להרחיב ולהתערב, החוק עובר את מבחן הביקורת על הליך החקיקה.

כאמור, סביר שהחוק לא יעמוד במבחני פס' ההגבלה, הוא לא חוקתי.